MEDBORGERSKAB

Kapitel 5 af Jonas Norgaard Mortensen

Definition af medborgerskab med afsæt i Europarådet og Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

MEDBORGERSKAB IFØLGE STUK

Ifølge Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) er begrebet medborgerskab eller aktivt medborgerskab et samlende begreb for demokratisk engagement (ICCS), medbestemmelse (dansk trivselsmåling i folkeskolen 2020) og kompetencer til globalt medborgerskab og bæredygtig udvikling (FN's verdensmål 4.7).

Med afsæt i OECD's Learning Compass 2030 (OECD, 2019a) og Europarådets Reference Framework of Competences for Democratic Culture (Europarådet, 2018) definerer Styrelsen for Undervisning og Kvalitet aktivt medborgerskab som det, at man:

- tager kritisk stilling, træffer reflekterede valg og sætter sin erfaring, viden, evner og værdier i spil gennem selvbestemmelse, medbestemmelse og/ eller medansvar – for sig selv og i fælleskab med andre.

- har forståelse og respekt for samfundets demokratiske institutioner, processer og rettigheder samt værdierne åndsfrihed, ligeværd, tolerance, solidaritet og ansvar.

- deltager på den baggrund i det demokratiske samfund. Det kan både være politisk og ikke-politisk, og det kan være på alle niveauer (lokalt, nationalt og globalt).

Aktivt medborgerskab kan komme til udtryk som stillingtagen, støtteerklæring, medlemskab, deltagelse eller andre former for engagement i såvel lokale som nationale og globale foreninger, politiske organiseringer og bevægelser med videre ("Kompetencer til aktivt medborgerskab", Styrelsen for Undervisning og Kvalitet 2021).

KOMPETENCER

NI KOMPETENCER I MEDBORGERSKAB

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har defineret medborgerskab med ni kompetencer. Begrebet kompetence skal forstås bredt som et paraplybegreb for evner, værdier og viden, som er nødvendige, for at kunne handle som aktiv medborger.

De ni kompetencer er ifølge Styrelsen ikke udtømmende – men nogle grundsten til medborgerskab.

De ni kompetencer til aktivt medborgerskab er inspireret af Europarådets koncept "Uddannelse for demokratisk medborgerskab", jf. Europarådet, 2018. samt værktøjet "Reference Framework of Competences for Democratic Culture".

Samfunds-
forståelse
Deltagelsesevne
Samfundserfaring
Samarbejds-
evne
Demokratisk
værdisæt
Ansvars-
bevidsthed
Kritisk
sans
Med-
bestemmelse
Selv-
bestemmelse

Samfunds-forståelse	Viden om demokrati og samfundsforhold. For eksempel kendskab til det politiske system, velfærdssamfundet, samfundsøkonomien og de samfundsmæssige strukturer.
Ansvars-bevidsthed	Ansvarsfølelse og retfærdighedssans. For eksempel bevidsthed om egen adfærd, bæredygtig udvikling og medansvar over for medmennesker, samfund og natur.
Deltagelses-evne	Borgerens evne til samfundsmæssig deltagelse og praksiserfaring med at deltage. For eksempel deltagelse og handling i praksis gennem egne undersøgelser.
Kritisk sans	Borgerens analytiske evne, evne til kritisk tænkning og selvstændig stillingtagen. For eksempel selvstændighed, analytisk tænkning, vurdering og kildekritik.
Samfunds-erfaring	Førstehåndserfaring med samfundets instanser og aktører. For eksempel samfundets institutioner, erhvervslivet, foreninger mm.

Med-bestemmelse

Borgeres indflydelse. For eksempel indflydelse på uddannelse, arbejdsplads og lokalområde ved involvering i beslutningsprocesser.

Samarbejds-evne

Borgens fællesskabsforståelse og relationelle kompetencer. For eksempel samarbejde i praksis og forståelse for personer, relationer og situationer.

Selv-bestemmelse

Borgerens selvstændighed og myndighed. For eksempel valgkraft og valgfrihed ift. eget liv, tro, familieforhold, værdier, bosætning, fritid og arbejde.

Demokratisk værdisæt

Borgerens forståelse og respekt for demokratiske værdier og principper. For eksempel ligeværd, rettigheder, borgerskab, valg, frisind, retsind og lovsind.

KOMPETENCER

NI KOMPETENCER I MEDBORGERSKAB

De ni kompetencer kan dels kategoriseres efter deres orientering (orientering mod det individuelle, sociale og samfundet), og dels efter deres læringsmetode (læring gennem handling eller gennem forståelse og refleksion). Disse kategoriseringer skal ses som simple opdelinger af komplekse kompetencer. Og de to kategoriseringer skal forstås i sammenhæng. For eksempel kan en handlingskompetence være orienteret mod samfundet såvel som det individuelle.

Kompetencerne til aktivt medborgerskab kan opdeles efter henholdsvis handlingsorienterede og forståelses- og refleksionsorienterede kompetencer.

Kompetencerne til aktivt medborgerskab kan også kategoriseres efter deres orientering mod henholdsvis det individuelle, sociale og samfundsorienterede.